

Nyheter och notiser

Under denna rubrik presenterar vi aktuella nyheter, reportage och liknande som berör den svenska arkitekturforskningen. Här kan t ex kongresser och större seminarier både presenteras och följas upp i korta notiser. Här kan också korta anmälningar av nya böcker och publikationer ingå.

Traditional Dwellings and Settlements in a Comparative Perspective

Rapport från en tvärvetenskaplig konferens

Christer Ekelund, Mats Widbom
Projekteringsmetodik, CTH

Anita Larsson
Byggnadsfunktionslära, LNTH

Varför och hur studerar vi traditionella byggnadskulturer? Vad är traditionell byggnadskultur? På vilket sätt är kunskaper om traditionell bebyggelse relevant idag? Kring dessa frågor samlades 400 deltagare från ett 30-tal olika länder i början av april på University of California i Berkeley. Avsikten med symposiet var att skapa ett tvärvetenskapligt och tvärkulturellt forum för forskning om traditionella boende- och bebyggelseformer. Under många år har forskare inom så olika områden som arkitektur, antropologi, arkeologi, filosofi, psykologi och kulturgeografi analyserat traditionell bebyggelse som komplexa kulturfenomen uttryckande människans livsmönster och värderingar. Enligt

arrangörerna och eldsjälarna bakom konferensen, Jean-Paul Bourdier och Nezar AlSayyad, var detta den första sammankomsten som försökte sammanfatta vad som görs idag inom arbetsfältet på olika håll i världen. Även om forskare från många olika discipliner deltog, dominerade forskare inom arkitektområdet.

Den tvärvetenskapliga och tvärkulturella inbjudan gjorde att presentationerna täckte ett mycket brett område, både geografiskt och innehållsmässigt. Sveriges representation på konferensen exemplifierar väl den brokiga blandningen. Det mest svenska arbetet stod under tecknade Christer Ekelund och Mats Widbom för som presenterade en

lägesrapport från sitt forskningsarbete om den traditionella byggnadskulturen i 1800-talets Dalarna. Svenska eldstäder togs upp av två amerikanska forskare från Los Angeles medan två forskare från Nebraska hade studerat hur Sverige respektive Nigeria har beaktat traditionella kunskaper vid bostadsutformning. Undertecknad Anita Larsson jämförde traditionella och moderna bostäder i Botswana.

Trots att de 126 bidragen hade sorterats med datorns hjälp under 24 olika temata eller workshops var skillnaderna mellan dessa teman ofta oklar. Tidsschemat var dessutom synnerligen pressat och tid till diskussioner fanns inte. Att försöka sammanfatta vad som framkom inom respektive workshop är en i det närmaste oöverstiglig uppgift. Vi har därför valt att istället återge vad några av de fem huvudtalarna framförde i plenum samt avslutningsvis referera den avslutande paneldebatten. Symposiets huvudtalare var etnologen och arkitekten Henry Glassie, arkitekturteoretikerna Paul Oliver och Amos Rapoport, kulturgeografen Yi-Fu Tuan samt konsthistorikern Spiro Kostof.

Henry Glassie, professor i arkitektur och etnologi vid University of Pennsylvania, inledde med att fokusera på olika boendemönster med föredraget *Varieties of Home*. Glassie utgick från begreppsparen rymd/plats (space/place) respektive hus/hem (house/home). "Rymden" definierar Glassie som en gränslös dimension som människan för-

vandlar till olika "platser" genom att ta delar av "rymden" i besittning. "Rymden" är tidlös och evig medan "platsen" innefattar tiden och historien, "platsen" ger man dessutom sin kärlek och försvarar mot inkräktare. Förhållandet mellan "rymd" och "plats", menar Glassie, kan kopplas till förhållandet mellan "hus" och "hem". Ett "hus" är uppbyggt utan förankring i den omgivande naturliga och sociala miljön medan ett "hem" är en integrerad del av samhällslivet och naturen på "platsen".

Glassie uppfattar dagens bostad, "the late Western House", som "a box of spaces deposited upon rationalized landscape". Dess motsats är "a grouping of rooms within a corporate space centred upon a temple". Där emellan finns "the dwelling that incorporates collective space".

För att illustrera den ena ytterligheten refererade Glassie till ett fältarbete i en by i Bangladesh där det närmast är omöjligt att säga var den enskilda familjens bostad börjar eller slutar. Istället för att uppleva byn som bestående av en mängd olika "platser", ser den enskilda invånaren en "plats", ett kollektivt "hem", som expanderar från det lilla enskilda utrymmet där var och en förvarar sina privata ägodelar ut till den gräns dit byns markareal sträcker sig och som man gemensamt brukar. I detta odifferentierade rum arbetar, vilar och besöker invånarna varandra. Att använda begreppen privat och offentligt vid

en analys av denna typ av samhälle är enligt Glassie meningslöst. Rummet måste i stället ses som en helhet som inte behöver några fasta gränser eftersom byns sociala struktur bygger på kollektiv samverkan. Rummets organisation finns istället i det allmänna medvetandet och behöver inte markeras genom dörrar, murar och staket. Bebyggelsen, säger Glassie, står utan någon döljande fasad; exteriören är ett resultat av interiören och interiören ett resultat av det sociala livet.

I traditionella samhällen, menar Glassie, organiseras bebyggelsen i förhållande till samhällets övergripande auktoritet, vanligtvis religionen som manifesteras i kyrkor, tempel, moskéer etc. "Huset" i det moderna samhället står däremot oftast isolerat, utan kontakt med den idag anonyma och sekulariserade auktoriteten. Denna förändring i bostadens betydelse överensstämmer, enligt Glassie, med hur den grundläggande sociala enheten, som i traditionella samhällen utgår från kollektivet, kommit att bli blott och bart familjen.

Glassie anser att skillnaden mellan begreppen "hus" och "hem" blivit allt diffusare i det moderna samhället. Interiörens organisation i moderna bostäder uttrycker ett differentierat boende där hemmets olika verksamheter delats upp i skilda utrymmen och där fritiden separerats från arbetet. Fasaderna avskiljer huset från omvärlden, gör huset till ett skydd och ett privat område.

Sin uppfattning av den moderna bostaden sammanfattar Glassie med en associationskedja av ord: Hus, hem, skydd, avskildhet, vila, oberoende, familj. Utvecklingen mot detta boende sker idag, enligt Glassie, inte enbart inom Västerlandet utan är ett globalt fenomen vilket slutligen kommer att leda till att det kollektiva rummet upphävs, "platsen" drar ihop sig, så det som vi tror är ett "hem" bara är ett "hus". Glassie menar att denna betydelseomvandling av "hem" till "hus" uttrycker vår misstro mot varandra, vår irrationella rädsla för våra grannar och motsvarar en samhällsutveckling som allt mer skiljer sig från den "lilla värld" vi en gång bebodde.

Yi-Fu Tuan, kulturgeograf och professor vid University of Wisconsin, valde att beskriva förhållandet mellan det moderna och det traditionella genom att tala om två olika livsöster under rubriken *Traditional - what does it mean?* Han menade att om man skall använda det mångtydiga och komplexa begreppet traditionell, så bör man göra det i motsats till det moderna. Det är i egenskap av moderna människor som vi upplever bebyggelsen i traditionella samhällen tilltalande och eftersträvansvärd, eftersom allting där tycks ha en mening och därför att byggnadernas kvaliteter visar sig som direkta uttryck för livets grundläggande behov och värderingar.

Men trots att många av oss känner nostalgi inför traditionella livs-

former och byggnader och tycker illa om vår egen arkitektur, upptäcker vi att det är svårt att bryta upp från våra urbana livsformer. Tuan ser denna slitning mellan det traditionella och det moderna som ett uttryck för vårt förhållande till begränsningen respektive friheten.

Tuan menar att det fria valet och individens kreativitet är den moderna tidens ideal och för många i västerlandet idag en realitet. I traditionella samhällen är valet oftast mycket begränsat och byggnadens utformning beroende av materialtillgång på platsen, lokalklimat, socioekonomiska faktorer etc. Den skönhet och kreativitet som vi, enligt Tuan, ofta upplever i mötet med traditionell arkitektur behöver inte nödvändigtvis överrensstämma med hur invånarna själva erfar sina hus. För dem har bebyggelsen mer eller mindre alltid sett ut på samma sätt och upplevs, menar Tuan, som närmast lika naturlig som materialen den är gjord av.

Tuan konfronterar det moderna med det traditionella genom att tala om det fria valet kontra människans begränsning. Med rikedom och makt behöver man, enligt Tuan, inte böja sig för de begränsande faktorerna på platsen. Förr var det bara ett fåtal människor, till exempel furstar, som förunnades möjligheten till det fria valet, medan vi idag kan välja mellan tio olika sorters tandkräm eller vilken stil vi vill möblera vårt hem i. Tuan påpekar att en viktig skillnad är att traditionella samhällen har vissa grundläggande so-

ciala värderingar och religiösa trosföreställningar som är givna och höjda över all diskussion, vilket skapar en stabil referensram vid eventuella valsituationer. I dagens samhälle däremot, kan vår inställning till den sociala rangordningen, moraliska frågor eller till och med religionen upplevas som en fråga om val, även om vårt tänkande självklart också är styrt av de värderingar och normer som i vårt samhälle främst sprids genom media och reklam. Tuan menade att följden av dessa stora valmöjligheter kan bli en känsla av frihet. Men i längden skapas rotlöshet och meningslöshet där ingenting egentligen har något värde, det enda betydelsefulla är det personliga valet.

För att förstå hur vi idag slits mellan traditionella och moderna värderingar, tror Tuan, att vi behöver ett vidare tänkande runt begreppet begränsning, som kan ha en mängd betydelser. En del människor uppfattar begränsningar i materiella termer, en begränsning som i sig har ett värde, till exempel för de stadsbor som ger sig ut på landet för att leva på vad deras mark producerar. För andra betyder begränsningar att grundläggande värderingar och livsmönster ej får ifrågasättas utan är självklara så som fallet är i traditionella samhällen. Denna syn är betecknande för dagens fundamentalister. På en djupare nivå betyder begränsning att vänta. Varje konsument, menar Tuan, är en furste som blir otålig om han måste vänta på vad han vill

ha, att vänta har inget värde i sig. Samtidigt är det just denna väntan som paradoxalt nog kan ge värde åt hans önskan. Kanske, säger Tuan, har begränsningens lockelse en djup psykologisk källa, nämligen erfarenheten av att det bästa i livet ofta kommer till oss oväntat, bortanför vår medvetna kontroll.

Paul Oliver, professor vid University of Exeter i England, framhöll i sitt föredrag *Dwellings and Tradition* att även om traditionell bebyggelse karaktäriseras av att den ansluter till bruk och sedvänjor och därför kan uppfattas som statisk, så genomgår den långsamma förändringar. I traditionella samhällen överförs kunskapen om byggnadstekniken muntligen och genom demonstration från generation till generation. Härigenom överförs inte bara den tekniska kunskapen utan även kunskaper om samhällets sociala struktur och värderingar som implicit finns i rummets organisation. Olivers slutsats är att bostaden och bebyggelsen inte är traditionella i sig själva, utan att de är materiella manifestationer av kulturella värden som avståms genom generationernas sociala förändringar.

Vill vi förstå vad begreppet traditionell i samband med bostäder betyder skall vi enligt Oliver således studera dels byggnadsteknologin och dels hur kunskaperna förts vidare. Vad gäller teknologin syftar Oliver inte bara på materialen i sig utan lika mycket på hur de har samlats in och hur de har fogats samman. Terminologin för material,

verktyg och utrymmen avslöjar hur den som bygger ser på vad han gör och hur han gör det. Oliver exemplifierade det hela genom bandinspelningar som han gjort inom olika byggnadskulturer, bland annat med en sång sjungen av en nomadkvinna från Gobiöknen. I Olivers översättning till engelska lyder den:

...Although the lucky thread-shaped lattice was made of criss-crossed willow wood.
Happiness and joy are in it.

Although the firm smoke hole of the tent was made with many gaps
It looks like shining precious stones...

...The felt is beautiful, it looks like a white sunflower,
Printed letters are decorated, creation of a Goddess.

I am holding a long pair of scissors in my skilful hand;
I was taught by my mother and directed by my elder sisters.

Regarding my skill and knowledge, I was educated by the Nation;
Regarding the structure and shape, I have built it better than anyone.
Heart and mind have been satisfied with the structure,

Covered it with the best felt wick flaps like the King Bird,
The Tent is protecting the people from the worlds powerful winds.

The hair rope was made of the mane of the wild chestnut horse,
And the long hair of the mating bull camel.

The hair ropes were nicely reinforced and tied down firmly;
The twelve leather ropes are like the Peoples Heros bow strings.

(Paul Oliver: *The House across the World*, 1987, s 158-59)

Den avslutande paneldebatten kom till stor del att handla om olika angreppssätt och problem vid studiet av främmande kulturers arkitektur. Hur skall vi undvika att våra "kulturella glasögon" färgar vår forskning? Hur skall vi kunna vara teoretiskt objektiva? Hur skall vi kunna förstå komplexa sociala strukturer och symbolvärden när vi inte själva är delaktiga i den kultur vi studerar?

David Saile från Arizona State University, som fått i uppgift att sammanfatta konferensen, urskiljde tre tendenser i de forskningsarbeten som hade presenterats. För det första ett ökat intresse för "vernacular architecture", för det andra ett ökat intresse för sociala och kulturella aspekter på hur människor organiserar sin bebyggelse samt slutligen ett ökat intresse för upplevelsen av hemmet, bostaden, platsen etc. Många discipliner, även sådana som psykologi och filosofi, vilka ej fanns representerade på symposiet, medverkar, enligt Saile, till tolkningen av människors bosättningar.

Saile ansåg emellertid att det fanns anledning till en varning inför vad samlingen av presentationer gav vid handen. Saile hade funnit att 89 papper behandlade landsbygden men bara 8 bosättningar i staden. Trots att det stora flertalet deltagare kom från USA tog bara 9 upp amerikanska förhållanden och bara 3 Amerikas urbefolkning. Han påpekade också, liksom många andra i den fortsatta diskussionen, att det ofta saknades en anknytning till politiska och ekonomiska förhållanden

i de samhällen som varit föremål för studierna. Saile påpekade till sist att tendensen hade varit att man hade talat förbi varandra snarare än att man hade talat till varandra, det jämförande perspektivet hade kommit bort.

Robert Montgomery, från det arrangerande universitetet i Berkeley, fortsatte med att ta upp frågan om hur vi undviker att vara dominerande i förhållande till dem som är föremål för våra studier; "Hur skall vi se på en forskare som tar foton av traditionella bostäder för att inspireras i sitt praktiska arbete och som dessutom låter forskningen omvandla klasstrukturer till tradition, och apartheid till vernacular?" Frågan ställdes med anledning av en presentation av konferensens sydafrikanska deltagare, Peter Rich från University of Witwatersrand, Johannesburg. I sin presentation hade Rich gett en utförlig beskrivning av Ndebele-folkets bostäder illustrerade med vackra diabilder. Han avslutade med att ställa frågan varför man skall studera denna typ av bebyggelse och svarade själv med att framhålla att kunskaperna om deras bostäder gav honom inspiration i arbetet som praktiserande arkitekt.

Peter Rich's presentation belyste inte bara ett något märkligt sätt att förhålla sig till traditionell byggnadstradition utan också den pinsamma situation som uppstår då man låter forskare från Sydafrika delta utan att man gjort klart för sig deras förhållande till apartheid-

systemet. Liknande oklara situation uppstod kring Amos Rapoport och G J Hardie, den senare född i Sydafrika men numera verksam i USA. De framträdde i samma workshop som Rich. Rapoport och Hardie hade valt att inte ange någon geografisk hemhörighet av sin studie, i det preliminära programmet stod Södra Afrika. Eftersom Hardie varit verksam i både Botswana och Lesotho kunde man ha väntat sig en presentation av bebyggelse i dessa länder men det visade sig att de förlagt sitt fältarbete till Mafikeng, i vad de kallade, "the independent state of Bapotatswana", det vill säga till ett av de så kallade hemländerna i Sydafrika! Någon kritik av detta framfördes inte och Rapoport kände sig inte heller, att döma av hans svar, särskilt träffad av Montgomerys fråga hur vi skall undvika att vara imperialistiska i forskningen.

När Anita Larsson i en paus frågade en av konferensens arrangörer varför forskare som bedriver fältarbete i Sydafrika och ej visat något avståndstagande av apartheidsystemet får delta i konferensen, angav denne att det inte hade varit möjligt att utestänga någon på grund av sådana skäl. Merparten av konferensdeltagarna syntes omedvetna om det inträffade och någon mer kritik än den från Montgomery kom heller inte fram.

Paul Oliver beskrev dominansproblemet genom att framhålla att det i huvudsak handlar om en motsättning mellan iakttagaren och det

iakttagarna, att vårt värdesystem skiljer sig i så hög grad från de människor som skapat de byggnader vi studerar. Ett sätt som arkitekter försökt kringgå detta problem är enligt Oliver att rätt och slätt studera byggnaden. Då behöver man inte riskera att möta någon annans värderingar. Antropologer som är mer medvetna om dessa klyftor glömer kanske istället bort att någon faktiskt och på ett visst sätt byggt golvet, väggarna och taket där livet äger rum. Även om en ny disciplin skulle kunna uppstå, till exempel antropologisk arkitekturforskning, så ansåg Oliver att det är viktigare att byggnadskulturen analyseras från olika disciplinära utgångspunkter och framför allt att vi för in en ideologisk kritik i diskussionen om hur vi skall förhålla oss till främmande kulturer när vi talar om till exempel "primitiva samhällen".

Enligt Spiro Kostow fanns det två vanliga fallgropar i detta sammanhang. Dels att forskaren neutraliserar sig själv i tron att han inte skall kunna bli "anklagad för de brott han begått", dels att han romantiserar det traditionella genom att tro att varje gång någon påför le-
ra på en hydda så sker det med glädje. Även om Kostow varnade för att försöka neutralisera sig själv som forskare så pläderade han för att vetenskapligt neutralisera själva forskningsobjektet. Han menade att det finns två olika sorters kunskap, dels en kulturell kunskap som härstammar ur att ha växt upp i en speciell kultur, dels en akademisk kun-

skap där alla kulturella och personliga associationer skalas bort. "Jag känner de bysantinska kyrkorna på ett personligt plan från min uppväxt men också på ett vetenskapligt plan där jag skriver fotnoter och undviker att tänka på min moder när jag går fram till madonnan i koret."

Professor Lasalle från Bagdad menade, när auditoriet sent om sider fick ordet, att vi har varit alltför emotionella och sentimentala i samhällsplaneringen. Samhällen förändras och det är därför de traditionella bostäderna överges. Vi som arkitekter har till uppgift att studera moderna bostäder lika omsorgsfullt som traditionella och att upplysa om den moderna bostadens brister såväl som fördelar. Därför skulle för- och nackdelar med traditionella respektive moderna bostäder enligt Lasalle kunna komma att bli ett lämpligt tema för en kommande konferens.

Konferensen visade tydligt att många forskare i olika delar av världen har intresserat sig för den traditionella byggnadskulturen. Samtidigt belystes problemet med mångfalden av infallsvinklar och begrepp samt avsaknaden av någon eller några forskningstraditioner som de olika presentationerna kunde inordnas under. Konferensens betydelse låg därför snarast i att va-

ra en plattform för en fortsatt debatt inom området. Slutligen utlovades en ny konferens. Önskvärt vore att man i så fall begränsade sig till några av de olika teman som denna konferens behandlade samt att man vidareutvecklade teorier och begrepp inom forskningsområdet.

Ett konkret resultat av symposiet var bildandet av sammanslutningen IASTE, *International Association for the Study of Traditional Environments*. Föreningens målsättning är att ge möjlighet till ett kontinuerligt meningsutbyte i ett tvärvetenskapligt och tvärkulturellt perspektiv. IASTE kommer att planera för framtida symposier och seminarier samt ge ut en tidskrift en gång i kvartalet. Här kommer ett flertal av de på symposiet presenterade forskningsarbetena att publiceras. Vidare kommer 25 av konferensens bidrag att presenteras i bokform. Boken *Dwellings, Settlements & Tradition*, tidskrifterna samt medlemskap i IASTE kan erhållas från följande adress:

International Symposium Secretariat
Center for Environmental Design
Research
390 Wurster hall
University of California
Berkeley, CA 94720

Christer Ekelund
Anita Larsson
Mats Widbom

Nordiskt forum för utvecklingsstudier vid arkitekt-skolorna

Birgit Krantz

Byggnadsfunktionslära, LNTH

Nordiskt forum för utvecklingsstudier vid arkitektskolorna, förkortat till NOFUA i dagligt tal, bildades på Konstakademiet i Köpenhamn 1984. Det var ett möte som samlade u-landsengagerade lärare, forskare och studenter från de flesta arkitektskolorna i Norden. Förberedelsearbetet startade emellertid redan året innan när representanter för skolorna träffades i Lund och beslöt att bilda en interimsstyrelse som skulle arbeta vidare med den gemensamma organisationen.

Idén om ett nordiskt samarbete fördes från början fram av Hans Bjønness vid Trondheims arkitektskola. Bjønness genomförde en inventering av u-landsinslag i de nordiska arkitektutbildningarna och kunde då konstatera att det pågick omfattande forskning och grundutbildning runt om i de olika arkitektskolorna i Norden. Ett samarbete skulle stimulera och uppmuntra de enskilda skolorna och samtidigt utnyttja de spridda resurserna på ett bättre sätt.

I NOFUAs stadgar står att syftet

är att skapa intresse, motivation och bättre villkor för utvecklingsstudier vid arkitektskolorna genom ett nordiskt samarbete. I ett antal punkter formuleras vad detta samarbete ska gå ut på. De handlar bland annat om utbyte av erfarenheter och förmedling av information om u-landsverksamheten vid skolorna; om att ordna gemensamma kurser och seminarier och om att medverka till en större förståelse för hur arkitekter kan användas i u-landssammanhang. Syftet är också att hålla kontakt med institutioner och myndigheter i u-länder som på olika sätt har ansvar för utbildning och forskning och med biståndsgörarna.

NOFUA har efter köpenhamns-mötet träffats i Stockholm, Oslo, Helsingfors och Göteborg. Nästa möte kommer att hållas i Lund i oktober 1989.

Arkitektskolan i Århus åtog sig under de första åren ansvar för och finansiering av ett sekretariat. Därefter har sekretariatsfunktionen varit rullande - den skola som blir värd

för nästa årsmöte fungerar som sekretariat.

Tyngdpunkten i det konkreta samarbetet har varit de årliga konferenserna. Internationellt kända forskare och arkitekter med erfarenheter av arbete i u-land har medverkat. Exempel på sådana är Paul Oliver från Oxford, José Forjas från Mozambique och Michael Loyd, numera i Bergen. Det allra största utbytet av konferenserna har emellertid bestått av skolornas egna presentationer av pågående projekt och de diskussioner som de gett anledning till.

Bredden har varit stor både ifråga om ämnen och geografisk spridning. Teman har rört sig från bostäder för de fattiga och markpolitiken till utbildningsfrågor och arkitektrollen. Projektredovisningar har handlat om byutveckling i Nicaragua och stadsförnyelse i Nepal, spisar i Vietnam och bostadsbyggnad i Etiopien. I anslutning till det av FN proklamerade året för bostäder åt de hemlösa (IYSH 1987) ägnades konferensen i Oslo 1986 helt åt de fattigas bostadsproblem. I Helsingfors 1987 diskuterades framför allt metodaspekter i forskning och undervisning med utgångspunkt från de olika skolornas erfarenheter. Temat för konferensen i Göteborg 1988 var *metoder i grundutbildning och praktikens - konfrontationens - betydelse* diskuterades.

Ett konkret resultat av NOFUA-samarbetet är - vid sidan av, eller snarare som en följd av, de årliga

träffarna - det nätverk av u-lands-lärare och u-landsforskare som vuxit fram. Nätverket betyder att skolorna kan utnyttja varandras kompetens, resursbasen för undervisningsinsatser vidgas, bredden i problembeskrivning och erfarenheter ökar. Den intressegemenskap som NOFUA-samarbetet är ett vittnesbörd som pekar på den stora möjligheten att med tematiska utgångspunkter utveckla samverkan mellan de nordiska arkitektskolorna.

Tyvärr har under de senaste åren de aktiva u-landsforskarnas antal liksom antalet u-landsorienterade undervisningsprojekt vid skolorna visat en tendens att minska. Orsaken är säkert dominansen av de formala aspekterna på arkitekturen i arkitekturdebatten och yrkesverksamheten. Samhällsfrågor och utvecklingsproblem intresserar varken arkitektkåren eller studenterna lika mycket som tidigare. Motiven för ett nordiskt samarbete blir emellertid därmed snarare starkare än svagare. Våra resurser kan utnyttjas bättre om vi samverkar. I den andan finns nu också ett förslag från Björn Röe i Trondheim om gemensamma u-landskurser och projekt som långsiktigt skulle kunna etableras som ett formaliserat samarbete.

Diskussionen inom NOFUA har kretsat kring Tredje världens planeringsproblem och möjligheterna för arkitekter att göra nytta. Det sistnämnda kräver en annorlunda arkitektroll, en arkitekt som är mer av

en organisatör än en skicklig producent av ritningar, med ett gediget hantverkskunnande och inte minst förståelse för de komplicerade utvecklingsproblemen. Det är skolornas ansvar att söka förbereda eleverna också för denna svåra yrkesroll. Undervisningen och forskningen om u-landsfrågorna har

emellertid inte bara betydelse för en framtida yrkesverksamhet i något av Tredje världens länder - de konfrontationer och de annorlunda situationer som elever upplever i ett u-landsprojekt ökar deras förståelse för den egna kulturen och det egna samhället. De blir bättre arkitekter också i hemmamiljön.

Birgit Krantz

NOFUA-konferens

i Lund 29 september - 1 oktober 1989.

Tema: *Modernization and Cross-Cultural Conflicts. Research and Development in the Nordic Schools of Architecture.*

Ur programmet:

Göran Djurfeldt, LNTH, *The concept of Modernization.*

Shokrollah Manzoor, CTH, *Tradition and Development.*

Jan Annerstedt, Roskilde Universitet, *The Role of Technology for Development.*

Jørgen Andreasen, Kunstakademiet, *City Culture in Relation to Rural Culture.*

Ämnen för workshops:

A. *Modernization in Housing*

B. *Colonization and Decolonization*

C. *Rural - Urban Transformation*

D. *Gender, Housing and Development*

Konferensen kommer att hållas på Arkitektskolan, Sölvegatan 24 i Lund. Ansökan om att delta kan fortfarande göras. Denna skall ställas till Birgit Krantz, Byggnadsfunktionslära, Lunds universitet, Box 118, 221 00 Lund.

Rapport från årsmötet

25 personer deltog i föreningens årsmöte, som ägde rum på KTH den 10 mars i år. De viktigaste frågorna var hur antalet prenumeranter ska ökas och hur en regelbunden utgivning ska säkras. Finn Werne

omvaldes som föreningens ordförande.

Verksamheten 1988

Eftersom årsmötet hade flyttat från juni till mars, omfattade styrelsens verksamhetsberättelse perioden juni 1988 - mars 1989. Under denna tid hade endast ett nummer av tidskriften kommit ut, vilket kritiserades av

revisorerna Agneta Sundberg och Dick Urban Vestbro. Styrelsen borde ha ingripit när ansvarig redaktionsgrupp fick svårighet att klara utgivningsplanen. Kritiken var dock inte så allvarlig att den avgående styrelsen nekades ansvarsfrihet.

Revisorerna framförde också en del allmänna synpunkter när det gäller prenumerantvärning, redaktionssekreterare och redaktionell policy (se nedan). De föreslog vidare en översyn av stadgarna och att man inför en växande ekonomi skulle utreda behovet av en auktoriserad revisor, bland annat för att få fullt förtroende från föreningens bidragsgivare. Årsmötet beslutade i enlighet med dessa förslag.

Redaktionell policy

Revisorerna efterlyste klarare regler för behandling av artiklar och tog upp exemplet med en artikel som återsänts med önskemål om att den skulle bearbetas utan att det angavs hur omarbetningen skulle ske. Det föreslogs att granskarnas utlåtanden ska göras tillgängliga för berörd författare. Ett annat exempel gällde en recension som ogillats av redaktionsgruppen för att den ansågs alltför kritisk. Den recenserade författaren och vederbörandes handläggare hade tillskrivits och erbjudits genmäle i samma nummer, långt efter manusstopp.

Kjell Krona tog upp frågan om policy för källangivelser, noter, förkortningar mm (se debattinlägg i nr 3). Styrelsen hade uppdragit åt

Finn Werne och Anna Östnäs att utarbeta förslag kring dessa frågor, men detta förslag var inte klart till årsmötet. Dick Urban Vestbro föreslog ett rikligare och mer medvetet användande av bilder samt ett block av arkitekturkritik i varje nummer, bland annat för att göra tidskriften mer attraktiv på arkitektkontoren.

En kort diskussion uppstod kring frågan om temanummer. Jan Eriksson föreslog att man skulle arbeta med temagrupper som kunde placera inkomna artiklar i flera nummer i följd.

God ekonomi - än så länge

Den ekonomiska rapporten visade att de tre första numren av tidskriften kostat sammanlagt 105 000 kr. Tryckkostnaderna var ca 22 000 kr per nummer. Övriga kostnader gäller utskrift, redigering och tryckning av ett informationsblad. Artikelavoden förekommer i princip inte. Inkomsterna är främst bidrag från Byggforskningsrådet, SIDA och Statens Kulturråd. Att likviditeten var så god förklarades till stor del av att så få nummer givits ut. Kassören Jan Eriksson tackades för ett gott arbete och omvaldes till samma funktion.

Redaktionssekreterare för säkrare utgivning

Revisorerna ansåg det mycket allvarligt att utgivningsplanen inte hållits. Detta ansågs viktigt för att vinna prenumeranternas förtroende och för att få stöd från Statens Kulturråd. Att bygga en verksamhet som tidskriftsutgivning helt på fri-

krafter ansågs vanskligt. Revisorererna förslog därför en redaktionssekreterare på deltid för att sköta kontakterna mellan styrelse och redaktion, mellan redaktion och tryckeri och mellan redaktion och författare. Styrelsen fick i uppdrag att undersöka de ekonomiska möjligheterna att ha en redaktionssekreterare.

Minst 1000 prenumeranter 1990

En av redaktionssekreterarens uppgifter skulle vara att hjälpa till med prenumerantvärvning. Vid årsskiftet var antalet prenumeranter 225, vilket årsmötet ansåg alldeles för litet. Föregående årsmöte satte som mål att tidskriften skulle ha minst 1 000 prenumeranter före utgången av 1990. Detta mål fastställdes ånyo. Årsmötet beslöt uppdra åt alla medlemmar att värva minst en prenumerant var under 1989. Styrelsen fick i uppdrag att sända ut värvningsmaterial till landets samtliga arkitektkontor samt att göra särskilda satsningar bland inrednings-, landskapsarkitekter och andra yrkeskategorier.

Gör tidskriften nordisk!

Ett sätt att öka antalet prenumeranter och samtidigt hjälpa våra nordiska kolleger att stärka sin forskning är att omvandla tidskriften till att bli nordisk. Det ansågs också viktigt att göra den till en angelägenhet för alla som sysslar med byggd miljö, inte bara arkitekter. Nr 3 fick beröm för att två psykologer, två sociologer, en etnolog och en statsvetare (varav

två verksamma utomlands) anlitas som artikelförfattare. Den nordiska konferens som planerats i anslutning till årsmötet fick inställas på grund av dåliga förberedelser. Styrelsen fick dock i fortsatt uppdrag att omvandla tidskriften till en nordisk sådan. Valberedningen skulle undersöka möjligheten att låta styrelsen få en nordisk sammansättning redan vid nästa årsmöte.

Ansvarsfördelning

På föregående årsmöte hade det framkommit att oklarhet råder om ansvarsfördelningen mellan styrelse, redaktionskommitté och redaktionsgrupper. Styrelsen hade därför låtit Jan Eriksson utarbeta ett discussionsunderlag i frågan till årets årsmöte. Enligt detta skulle styrelsen utse redaktionsgrupper och ha det övergripande ansvaret medan redaktionskommittén skulle ha en rådgivande funktion och vara en resurs för redaktionsgrupperna. Årsmötet godkände dessa principer.

Framtida verksamhet

Årsmötet beslöt vidare att tillsätta en arbetsgrupp för utarbetande av en plattform kring frågan om sambandet mellan forskning och grundutbildning, att en redaktörskurs i Desktop Publishing skulle hållas och att ett symposium ordnas om historisk arkitekturforskning. Carin Boalt efterlyste en undersökning om läsarnas värderingar av tidskriften, något som sköts på framtiden.

Dick Urban Vestbro